

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

in decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XIII. Vtrum concupiscentia, seu desiderium sit paßio mouens ad
præsentiam delectabilis secundum sensum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

odij formaliter, & per se, sed tantum identice, ac per accidens. Similiter qui interimunt se ipsos, eatenus id faciunt, quia apprehendunt interitum, tanquam terminum, & finem aliorum malorum, quæ patiuntur, & putant animam separatam à corpore melius habituram, quam coniunctam cum corpore. Amant igitur se eatenus, quoad partem suam principalem, quæ est anima, & contemnendo interim corpus, & coniunctionem cum corpore propter apprehensionem minoris eatenus bonitatis.

Art. 1. Ad 6. Hoc est commune veritati cum omnibus aliis rebus, ut non possit odio haberi, quatenus est, & quatenus bona est. Quia in omni ente ipsum esse secundum se est bonum, & nihil odio haberi potest, quia bonum est. Contingit nihilominus, ut quod est bonum simpliciter, aut alicui, habeat nihilominus, aut apprehendatur habere adiunctam sibi malitiam aliquatenus nocentem alicui alij. Atque sub hac ratione potest quilibet odio haberi, quaecunque demum in se sit. Ita frigus est bonum aquæ, & malum igni, atque idem homo uni noceat, tanquam inimicus, & alij prodest, tanquam amicus. Unde sicut aqua appetitu innato fertur in frigus, & ab eodem refugit similiter ignis: ita idem homo amatur ab uno, quia est bonus ipsi, & odio habetur ab alio, quia est ipsi malus, & sic de similibus vniuersaliter.

Art. 2. Hac igitur ratione potest etiam veritas odio haberi, non quidem in vniuersali, & secundum conceptum abstractum, bene tamen in particulari, & secundum differentiam aliquam specificam, vel individualement. Quia licet veritas secundum se sit purum bonum, ideoque odio haberi minime possit, quia veritas præcisa est, & secundum suum conceptum vniuersalem veritatis ut sic: aliqua nihilominus veritas in particulari potest esse molesta, ac noxia respectu alicuius, quatenus est infamatoria eius, aut continet documentum eidem acerbum, ac displicens, vel alio simili modo dissonat, ac repugnat appetitui. De veritate huiusmodi conditionis est sermo apud Apostolum in illo loco. Sermo namque ipsi est de veritate exprobratoria, ac increpatoria vitiorum, quibus suberant Galatæ. Atque commune Proverbium accipitur eodem modo de veritate contradicente vitiosis affectibus. Itaque veritas odio habetur per accidens, sicut alia vniuersaliter bona secundum naturam, & mala tantum respectu propter circumstantiam sibi adiunctam.

Art. 3. Illud discrimen odij in vniuersali, & in particulari non datur formaliter in appetitu sensitivo, sed tantum in appetitu rationali; datur tamen æquiualeuter etiam in appetitu sensitivo. Quia abstractio vniuersalis solum datur in intellectu formaliter, ideoque sola appetitio, quæ dirigitur cognitione intellectualem, potest ferri in rationem vniuersalem, & abstractam formaliter, ut talis est. Quia de causa odium intellectuale fertur ad malum in communi, ad ægritudinem, insipientiam, infamiam, & similia, prout abstrahunt à rationibus indiuiduantibus. Quod ipsum appetitus sensitivus præstare nequaquam potest. Quia sensus est adstrictus conditionibus indiuiduantibus, nec potest apprehendere nisi singularia, ut sunt in se. Verum, quia sensus apprehendit nihilominus simul cum conditionibus indiuiduantibus naturam cuiusque rei, quæ est abstrahibilis per intellectum, fieri potest, ut appetitus sensitivus æquiualeuter odio habeat aliquid in vniuersali, alia verò nec æquiualeuter quidem, nisi in particulari, & singulariter. Quædam enim mouent appetitum sensitivum ad odium ratione contrarietatis conuenientis naturæ eorum vniuersaliter, respectu animalis; quædam verò alia solum

ratione conditionis alicuius individualis, aut circumstantiæ inexistentis per accidens. Ita ovis odit, ac fugit lupum cognitum ut talem, qualiscunque demum, & qualitercunque circumstantionatus sit, hominem verò non nisi minitantes, aut qui iam nocuerit. Fugit igitur lupum odio æquiualeuter vniuersali ratione motui formalis, re ipsa communis omni lupo; hominem verò ne æquiualeuter quidem, nisi in particulari, & singulariter, propter rationem oppositam. Hæc doctrina est communis odio cum aliis affectibus, ut patet consideranti; libuit tamen eam obiter notare circa odium, quatenus vniuersalitas videtur ratione speciali apparenti repugnare odio, cum res omnes secundum se sint bonæ, & volitæ à Deo, ideoque amabiles potius vniuersaliter. Quia itidem de causa D. Thom. agit de hoc puncto solum circa odium, q. 29. art. 5. & 6.

QVÆSTIO XIII.

Virum concupiscentia, seu desiderium sit passio mouens ad præsentiam delectabilis secundum sensum?

Videtur non esse. 1. Quia passiones sunt in solo appetitu sensitivo, ut dictum est quæst. 1. Concupiscentia autem datur etiam in appetitu rationali. Qui videlicet solus ad bona spiritualia ferri potest, quorum dari concupiscentiam patet ex illo Sap. 6. 21. *Concupiscentia itaque sapientia deducit ad regnum perpetuum*, & Pl. 118. 20. *Concupiscit anima mea desiderare iustificationes tuas*, & iterum vers. 40. *Ecce concupiscit mandata tua*. Accedit quamlibet potentiam æque concupiscere proprium bonum, atque conari ad ipsum. Ergo concupiscentia non est passio, sed quid vniuersalis passio.

2. Obiectum concupiscentiæ non distinguitur ab obiecto amoris, & gaudij: Quia secundum Philosophum lib. 1. Rhet. cap. 11. sub initium: *Cupiditas, iucundi appetitio est*, adeoque obiectum concupiscentiæ est delectabile secundum sensum, cuius, & de quo amorem quoque, & gaudium esse patet. Vbi autem obiecta non distinguuntur, neque actus distinguuntur. Ergo concupiscentia non est passio specialis distincta ab amore, & gaudio. Confirmatur quoad amorem ex Augustino dicente lib. 83. q. 35. *Cupiditas est amor rerum transcurrentium*. Ergo concupiscentia est nomen generale potentie concupiscibilis, omniumque eius actuum, & non passionis particularis.

3. Quælibet passio, præter iram, habet passionem sibi contrariam, ut dictum est quæst. 2. Concupiscentiæ autem nulla passio opponitur directe. Quia Damasc. lib. 2. fidei Orth. cap. 12. solum timorem contraponit concupiscentiæ. Timor autem non pertinet ad concupiscibilem, sed ad irascibilem, adeoque non opponitur directe ipsi concupiscentiæ. Ergo concupiscentia non est passio.

4. Passiones sunt affectus homini, aliisque animalibus connaturales; etiam quatenus deuiant à ratione, ut innotuit supra quæst. præsertim 4. ab art. 3. Concupiscentiæ autem diuiduntur à Philosopho in naturales, & non naturales lib. 3. Ethic. cap. 11. & lib. 1. Rhet. cap. 11. Non igitur est de conceptu concupiscentiæ, ut sit passio.

5. Repugnat infinito, ut fiat præsens; nullusque est motus ad impossibile. Concupiscentiæ autem aliquæ sunt infinitæ, ut habetur ex Philosopho 1. Polit. c. 6. Ergo non recte dicitur concupiscentiam mouere ex suo conceptu ad præsentiam delectabilis.

Art. 1.

Art. 1. Respondetur: Concupiscere est simul, ac coniunctim cupere. Simultas autem, & coniunctio in cupiendo, alia est ex parte obiecti tantum, alia ex parte & obiecti, & subiecti. Quæcunque enim sunt volita alicui tanquam subiecto perfectibili per illa, amantur coniunctim, & per modum compositionis ex parte obiecti, siue ea velit principium in se simplex, vel quoad partem simplicem sui, siue compositum, & quoad omnem partem componentem. Qua de causa dictus est supra quæst. 7. amor concupiscentiæ, quicunque vult aliquid, tanquam adiacens alteri, & quatenus illi prodest. Alia verò sunt, quorum affectus est coniunctiuus etiam ex parte principij, vt patet in bonis sensibilibus, quæ afficiunt animam simul cum corpore, ideòque terminant affectum, quatenus vtrique coniunctim prodesse possunt. Patet verò maiorem esse rationem concupiscentiæ, seu cupiditatis quasi compositiæ, vbi intercedit coniunctio, & compositio ex parte obiecti, & subiecti simul, quam vbi ex parte obiecti tantum. Bona porro spiritalia pertinent ad solam animam, & solum per redundantiam possunt afficere corpus. At bona sensibilia corpus pariter, & animam afficiunt ex sua natura. Itaque concupiscentia maxime, ac propriissime dicitur de appetitu sensitivo, qui solum versatur circa sensibilia directè.

Art. 2. Iam appetitus sensitivus solum mouetur bono delectabili sensibili, cum non sit capax honesti, vt honestum est; atque vtile non habeat vim mouendi appetitum ratione sui, vt vtile formaliter est, sed semper, ac necessariò ametur ratione alterius, nempe eius, ad quod est vtile, & respectu cuius proinde habet rationem puri mediij, de cuius conceptu est, vt sit appetibile tantum ratione alterius. Totum igitur motuum appetitus sensitivus est delectabile secundum sensum. Delectabile porro ipsum, sicut apprehensum secundum se, mouet ad amorem sui, per quem adaptat sibi animal, vt dictum est supra; Ita apprehensum, vt absens, mouet ad affectum intensiuum præsentis, & exclusiuum absentis, vt pote nocentis animali, & contradicentis inclinationi amoris præsuppositi. Huic autem affectui accommodatum est specialiter nomen concupiscentiæ, quanquam sit ex natura rei commune omni affectui appetitus sensitivi, ratione iam dicta. Quia videlicet impressio, ac motio appetibilis, quatenus absentis, in appetituum est præ cæteris manifesta, ac sensibilis, vt notatum est iterum supra, & exponitur magis quæst. 23. Patet igitur, concupiscentiam, maxime, ac propriissime talem, esse in primis passionem, vt pote existentem in appetitu sensitivo, ac deinde mouere ad præsentiam delectabilis secundum sensum; vt pote conceptam ex motione ipsius delectabilis, vt absentis, ac proinde displicentis eatenus, & impellentis appetituum ad vitationem, & exclusionem huiusmodi circumstantiæ ex se odiosæ in re amabili secundum se.

Art. 3. Rectè igitur definitur concupiscentia passio mouens ad præsentiam delectabilis secundum sensum. Certè in hoc potissimum sensu accipitur in præsentem. Quod tamen non tollit, quo minus frequenter confundatur cum desiderio, quod latius patet, & communiter tribuitur appetitui rationali, cuius sphaera patet latius. Hoc autem pacto concupiscentia est affectus circa bonum absens, intensiuus, ac inductiuus præsentis eius. Obseruatum nimirum sæpius est, nomina passionum traduci sæpè ad significandos affectus rationales, atque vice versa, propter affinitatem, & mutæ proportionis rationem vtrisque communem: Quod tamen in hac voce concupiscentiæ est aliquatenus minus familiare. Quia peculiaris sensibilitas, ac notorietas affectus

R. P. de Esparza Curs. Theol. Tom. I.

sensitivi circa delectabilem absens, notata nuper, effecit, vt nomen concupiscentiæ potissimum, & ex vfu magis familiari ipsi adhæreret, vt etiam effectum est eadem ferè ratione, vt eadem vox accipitur plerumque in malo, vt obseruatum est supra cum D. Thoma. Atque ex his patet ad 1. Quia in illis locis sumitur concupiscentia in latiori, quam hic sumatur, significatione, & confunditur cum desiderio.

Ad 2. Dicitur similiter, concupiscentiam in latiori significatione, & iuxta suam originem à cupiendo cum similitudine, & coniunctione, accommodari posse amoris quoque, & gaudio præsertim appetitus sensitivi; sed tamen pressius sumptam congruere soli appetitioni delectabilis secundum sensum, eiusque absentis. Atque hoc modo accipiendi sunt, & Philosophus, & Augustinus, nisi quod Augustinus accipi etiam potest in sensu causali, quatenus amor est causa concupiscentiæ strictè sumptæ, vt dictum est supra.

Ad 3. Patebit responsio infra quæst. 16. Interim Damascenus usurpat timorem in latiori significatione, vt notat D. Thomas quæst. 30. art. 2. ad 3. Quo pacto solet timor, & spes poni pro omni motu in bonum, & in malum absens. In præsentem autem sumitur concupiscentia strictè, atque eodem pacto exponetur infra timor quæst. 34.

Ad 4. Dum diuidit Philosophus concupiscentias in naturales, & non naturales, nequaquam significat supernaturales, seu superantes virtutem actiuam naturæ, nomine non naturalium, sed alio longè diuerso loquitur sensu, vt apparebit infra opportuniùs quæst. 42. Videri interim potest D. Thomas in præsentem quæst. 30. art. 3. Quapropter non naturalitas, seu præternaturalitas attributa à Philosopho quibusdam concupiscentiis nihil contradicit connaturalitati, qualis à nobis agnita est superius in passionibus vniuersaliter omnibus.

Ad 5. Repugnat quidem infinito, vt fiat cathegorematicè præsens, seu secundum omnes suas partes collectiue. Cæterum non repugnat, vt fiat præsens secundum quolibet suas partes determinatè cum successione alterius post alteram sine fine. Hoc autem solum secundo modo dicuntur à Philosopho, nec non à D. Thoma art. 4. eiusdem quæstionis concupiscentiæ aliquæ infinite: Quia, videlicet, habita vna parte boni concupiti vt pecuniarum, tendunt vterius ad inducendam præsentiam vteriore alterius, & alterius partis sine fine.

QVÆSTIO XIV.

Vtrum causa concupiscentiæ sit delectabile absens?

Videtur non esse 1. Quia in delectabili, quod sit absens, est malum, & priuatio. Malum autem, & priuatio non est causa concupiscendi, ne quidem partialis, sed magis abominandi, ac fugiendi. Ergo delectabile non est causa concupiscentiæ, quatenus affectum absentis.

2. Quilibet affectus prosequentiùs coniungit affectiue subiectum, cui inest cum obiecto, quod est motiuum, & causa illius, idemque obiectum necessariò placet eidem subiecto ex vi eiusdem affectus. Quia omnis alius affectus prosequentiùs participat naturam amoris, vt pote causæ suæ eatenus homogeneæ. Amori verò attributa est superius veraque ea vis coniungendi, & complacendi. Impossibile autem est, vt placeat cuiquam delectabile, vt absens, vtque eidem, vt absenti coniungatur quis affectiue, cum